

Slovenský národopis

3

38 • 1990

Na obálke: 1. strana: Národná kultúrna pamiatka Devín. Pohľad na akropolu Devínskeho hradu, vpravo v pozadí slovanské hradisko nad Devínskou N. Vsou. Foto M. Červeňanský.

4. strana: Veľkomoravské šperky z archeologických nálezov.

Náušnice z 9. stor. Čakajovce, okr. Nitra. Foto V. Koša

Náušnica, 7. stor. Bernolákovo, okr. Bratislava-vidiek. Foto Červeňanský

Náušnica, 7. stor. Bratislava-Vajnory. Foto Červeňanský

Súprava bronzových opaskových kovaní, 8. stor. Čataj, okr. Bratislava-vidiek. Foto V. Koša

HLAVNÁ REDAKTORKA

Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA

Zora Vanovičová

REDAKČNÁ RADA

Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Viera Gašparíková, Emília Horváthová, Soňa Kovačevičová, Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera Nosáľová, Antonín Robek, Peter Slavkovský, Viera Urbancová

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

OBSAH

SÚČASNOSŤ A PERSPEKTÍVY SLAVISTICKEHO ŠTÚDIA V NÁRODOPISE A PRÍBUZNÝCH VEDNÝCH DISCIPLÍNACH

ŠTÚDIE

- Úvod (Viera Gašparíková) 325
- Viera Gašparíková: Interdisciplinárnosť – slavistické pohľady – historicko-porovnávacie postupy 327
- Slavomír Wollman: Folkloristika – etnografia – slavistika 329
- Vladimír Matula: Aktuálne úlohy rozvoja československej slavistiky a príprava XI. medzinárodného zjazdu slavistov 332
- Emília Horváthová: K etnografickým aspektom a problémom slavistiky 338
- Rudolf Šrámek: K pojetí slavistiky a její metodologie 343
- Alexander Avenarius: K metodologickým problémom a východiskám súčasnej slavistiky 352
- Dionýz Ďurišin: Možnosti a perspektívy skúmania meziliterárneho procesu 355
- Ivan Dorovský: K niektorým kľúčovým otázkam štúdia balkánskeho meziliterárneho spoločenství 364
- Oldřich Sirovátka: Potreba srovnávacieho bádání ve slovesné folkloristice 369
- Ladislav Burlas: Východiská a možnosti slavistických komparácií v etnomuzikológii 375
- Ján Doruľa: Potreba interdisciplinárneho výskumu v jazykovednej slavistike 378
- Anton Habovštiak: Slovná zásoba a slovenské jazyky 381
- Matúš Kučera: K etnogenéze Slovákov 387
- Gabriel Fusek: Archeologické pramene k osídleniu Slovenska v 6.–8. storočí 392
- Tatiana Štefanovičová: K problémom slovenského osídlenia Slovenska v 8.–10. storočí vo svetle archeologických nálezov 402
- Tatiana Ivantyšynová: K teoreticko-metodologickým aspektom formovania novodobých slovanských národov 413
- Alexandra Navrátilová: K orientácii slavistických zamereńí etnografie a folkloristiky 415
- Mojmír Benža: K problematike slavistického bádania v etnografii 421
- Soňa Burlasová: Od idey slavianstva k porovnávaciemu slavistickému štúdiu ľudovej piesne na Slovensku 424
- Lubica Chorváthová: K otázke slavistického štúdia obyčajov a jeho ďalších perspektív 433
- Marta Kernátsová: Spomienkové slávnosti na zomrelých predkov ako problematika historicko-porovnávacích výskumov 435
- Výťah z diskusie na kolokviu 438
- MATERIÁLY
- Míchal Kalavský: Vandrovné trasy remeselníckych tovarišov Slovenska v 19. storočí ako problematika štúdia interetnických vzťahov 453
- Beló Polla: Príspevok k dejinám národopisu na Slovensku – Anton Ferdinand Intibus 458
- Ján Komorovský: K 150. výročiu narodenia A. N. Veselovského 463
- Matilda Hayeková: K pôvodu niektorých slovenských názvov mytologických postáv 469
- ROZHLADY
- Zdravica k životnému jubileu PhDr. Milana Leščáka, CSc. (Soňa Burlasová) 471
- Blahoprianie PhDr. Helene Johnovej (Soňa Švecová) 474
- K. V. Čistov sedemdesiatročný (M. A. Rubcovová) 476
- Zhromaždenie slovenských slavistov (Viera Gašparíková) 477
- Výskum prísloví v Ústave pre lužickosrbský výskum ľudu v Budyšíne (Susanne Hose) 478
- Rokovanie bádateľov o rozprávkach v Möllne (Hans-Jörg Uther) 479
- Seminár „Podoby a premeny tradičných ľudových prvkov v odeve mesta“ (Zuzana Štefániková) 481
- Súčasná tvorba ľudových rezbárov (Alena Plessingerová) 482
- Expozícia o dejinách družstevníctva na Slovensku (Lubica Faltánová) 483
- RECENZIE A REFERÁTY
- J. Kollár (P. J. Šafárik): Písne světské lidu slovenského v Uhřích (Rudo Brtáň) 485f

Etnické procesy v ČSSR. Polské etnikum (Andrea Onderčaninová)	488
Československé muzea v přírodě (Andrea Onderčaninová)	489
M. Beranová: Slované (Rastislava Stoličná)	490
M. Moravcová: Národní oděv roku 1848 (Zuzana Štefániková)	491
Podluží v lidové písni (Eva Krekovičová)	493
E. Krekovičová: O živote folklóru v súčasnosti (Soňa Burlasová)	494
M. Kubátová: Truhlička malovaná (Viera Gašparíková)	496
Narodna tvorčist ta etnohrafija 1987 (Mikuláš Nevrlý)	496
Brak u narodov Centralnoj i Jugovostočnoj Jevropy (Mária Dubayová)	498
Istorija i kultura Čukčej (Viera Kavalavská)	499
G. L. Permiakov: Osnovy strukturnoj paremiologii (Zuzana Profantová)	500
Zborník SNM 1989 (Juraj Zajonc)	501
Ludowe opowieści powstańcze (Viera Gašparíková)	502
W. Hartinger—W. Helm: Die laidige Sucht der Pestilentz (František Kalessný)	503
Súčasná rusínska kuchárka (Mikuláš Mušínska)	504

СОДЕРЖАНИЕ

СОВРЕМЕННОСТЬ И ПЕРСПЕКТИВЫ СЛАВИСТИЧЕСКОГО ИЗУЧЕНИЯ В ЭТНОГРАФИИ И В РОДСТВЕННЫХ НАУЧНЫХ ДИСЦИПЛИНАХ

Введение (Вера Гашпарикова)	325
Вера Гашпарикова: Интердисциплинарность — славистические взгляды — историко-сравнительные приемы	327
Славомир Воллман: Фольклористика — Этнография — славистика	329
Владимир Матула: Актуальные задачи развития чехословацкой славистики и подготовка XI-го международного съезда славистов	332
Эмилия Хорватова: К этнографическим аспектам и проблемам славистики	338
Рудолф Шрамек: К понятию славистики и ее методологии	343
Александр Авенариус: К методологическим проблемам и исходным точкам современной славистики	352
Диониз Дюришин: Возможности и перспективы исследования межлитературного процесса	355
Иван Доровски: К некоторым принципиальным вопросам изучения балканской межлитературной общности	364
Олдржих Сироватка: Необходимость	

сравнительного изучения в словесной фольклористике	369
Ладислав Бурлас: Исходные точки и возможности славистических сравнений в этномузикологии	375
Ян Доружа: Необходимость интердисциплинарного исследования в лингвистической славистике	378
Антон Габовштиак: Словарный состав и славянские языки	381
Матуш Кучера: К этногенезу Словаков	387
Габриел Фусек: Археологические источники по заселению Словакии в 6–8 столетиях	392
Татьяна Штефановичова: К проблемам славянского поселения Словакии в 8–10 веках в свете археологических открытий	402
Татьяна Ивантышинова: К теоретико-методологическим аспектам формирования современных славянских народов	413
Александра Навратилова: К ориентации славистических направлений этнографии и фольклористики	415
Моймир Бенжа: К проблематике славистического изучения в этнографии	ГЮю
София Бурласова: От идеи славянства к сравнительному славистическому изучению народной песни в Словакии	424
Любица Хорватова: К вопросу славистического изучения обычаев и его дальнейших перспектив	433
Марта Керначова: Торжества посвященные памяти покойных предков как проблематика историко-сравнительных исследований	435
Из дискуссии	438

МАТЕРИАЛЫ

Михал Калявски: Бродяжнические пути подмастерей ремесла Словакии в 19 веке как проблематика изучения интерэтнических отношений	453
Бело Полла: Статья к истории этнографии в Словакии — Антон Фердинанд Интибус	458
К 150-летию со дня рождения А. Н. Веселовского (Ян Коморовски)	463
Матилда Гаекова: К происхождению некоторых словацких названий мифологических характеров	469

ОБЗОРЫ

Здравица к жизненному юбилею Д-ра Милана Лешчака, к. и. н. (София Бурласова)	471
Поздравление Д-р. Елене Йохновой, к. и. н. (София Швецова)	474
К. В. Чистов семидесятилетний (М. А. Рубцова)	476
Собрание словацких славистов (Вера Гаш-	

парикова)	477
Исследование пословиц в Институте для лужицкoserбского изучения народа в г. Будышин (Сусанне Хосе)	478
Совещание исследователей о сказках в г. Моллн (Ханс-Йорг Утер)	479
Семинар „Формы и перемены традиционных народных элементов в одежде города“ (Зузана Штефаникова)	481
Современное творчество народных художников (Алена Плессингерова)	482
Экспозиция об истории кооперативного движения в Словакии (Людмила Фалтянова)	483

РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ

INHALT

Einleitung (Viera Gašparíková)	325
Viera Gašparíková: Interdisziplinarität – slawistische Aspekte – historisch-vergleichende Vorgehen	327
Slavomír Wollman: Folkloristik – Ethnographie – Slawistik	329
Vladimír Matula: Aktuelle Aufgaben der Entwicklung der tschechoslowakischen Slawistik und die Vorbereitung des XI. internationalen Kongresses der Slawisten	332
Emília Horváthová: Zu den ethnographischen Aspekten und Problemen der Slawistik	338
Rudolf Šrámek: Zur Auffassung der Slawistik und ihrer Methodologie	343
Alexander Avenarius: Die methodologischen Probleme und Ausgangspunkte der gegenwärtigen Slawistik	352
Dionýz Ďurišin: Der interliterarische Prozess und die Probleme seiner Erforschung	355
Ivan Dorovský: Zu einigen Schlüsselfragen des Studiums der balkanischen interliterarischen Gesellschaft	364
Oldřich Sirovátka: Die Notwendigkeit der vergleichenden Forschung in der narrativen Folkloristik	369
Ladislav Burla: Slawistische Komparationen in der Ethnomusikologie	375
Ján Dóruľa: Die Notwendigkeit der interdisziplinären Forschung in der linguistischen Slawistik	378
Anton Habovštiak: Der Wortschatz der slowakischen Sprache und die slawischen Sprachen	381
Matúš Kučera: Zur Ethnogenese der Slowaken	387
Gabriel Fusek: Archäologische Quellen über die Besiedlung der Slowakei im 6.–8. Jahrhundert	392
Tatiana Štefanovičová: Zum Problem der slawischen Besiedlung der Slowakei im 8.–10.	

Jahrhundert im Lichte der archäologischen Funde	402
Tatiana Ivantyšinová: Zu theoretisch-methodologischen Aspekten der Formierung der neuzeitlichen slawischen Völker	413
Alexandra Navrátilová: Zur Orientierung der slawistischen Studien der Ethnographie und Folkloristik	415
Mojmír Benža: Zur Problematik der slawistischen Forschung in der Ethnographie	421
Soňa Burlasová: Von der Idee des Slawentums bis zum vergleichenden slawistischen Studium des Volksliedes in der Slowakei	424
Lubica Chorváthová: Das slawistische Studium der Bräuche und seine Perspektiven	433
Marta Kernátsová: Gedenkfeier an verstorbene Vorfahren als eine Problematik der historisch-vergleichenden Forschungen	435
Aus der Diskussion	438

MATERIALIEN

Michal Kalavský: Die Möglichkeiten, die Wanderungen der Handwerksgehilfen bei der Erforschung interethnischer Beziehungen im 19. Jahrhundert zu nutzen	453
Belo Polla: Beitrag zur Geschichte der Volkskunde in der Slowakei – Anton Ferdinand Intibus	458
Ján Komorovský: Zum 150. Jahrestag der Geburt von A. N. Veselovskij	463
Matilda Hayeková: Zur Herkunft einiger slowakischer Benennungen der mythologischen Gestalten	469

RUNDSCHAU

Grussbotschaft zum Lebensjubiläum von M. Leščák (Soňa Burlasová).	471
Glückwunsch für PhDr. Helena Johnová, CSc. (Soňa Švecová)	474
K. V. Čistov siebzigjährig (M. A. Rubcova)	476
Versammlung der slowakischen Slawisten (Viera Gašparíková)	477
Sprichwortforschung am Institut für sorbische Volksforschung Bautzen (Susanne Hose)	478
Erzählforscher tagung in Mölln (Hans-Jörg Uther)	479
Seminar „Formen und Veränderungen der traditionellen volkstümlichen Elemente in der städtischen Bekleidung“ (Zuzana Štefániková).	481
Gegenwärtige Schaffen des volkstümlichen Holzschnitzers (Alena Plessingerová)	482
Ausstellung über die Geschichte der Genossenschaft in der Slowakei (Lubica Faltánová)	483

BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE

**THE PRESENT TIME AND THE PERSPECTIVES
OF SLAVISTIC STUDY IN ETHNOLOGY AND IN
THE RELATED SCIENTIFIC DISCIPLINES**

Introduction (Viera Gašparíková)	325
Viera Gašparíková: Interdisciplinarity – slavistic views – historico-comparative pro- cedures	327
Slavomír Wollman: Folkloristic – ethnology – slavistic	329
Vladimír Matula: Topical tasks of the devel- opment of the Czechoslovak slavistics and the preparatic of the XIth International Congress of Slavists	332
Emília Horváthová: On Ethnographical aspects and problems of slavistic	338
Rudolf Šrámek: To the concept of slavistics and its methodology	343
Alexander Avenarius: To the methodologi- cal problems and starting-points of the pre- sent-day slavistics	352
Dionýz Ďurišin: The possibilites and per- spectives of the study of inter-literary process Ivan Dorovský: To some principal questions of the study of the Balkan inter-literary community	355
Oldřich Sirovátka: The need for comparati- ve study in oral folkloristics	364
Ladislav Burlas: The starting-points and possibilities of slavistic comparisons in ethno- musicology	369
Ján Doruľa: The need for interdisciplinary study in the linguistic slavistics	375
Anton Habovštiak: The vocabulary and Slavonic languages	378
Matúš Kučera: On the ethnogenesis of Slo- vaks	381
Gabriel Fusek: Archeological sources con- cerning the settlement of Slovakia in the 6th–8th century	387
Tatiana Štefanovičová: On the problems of Slavonic settlement in Slovakia in the 8th–10th century with respect to archeologi- cal findings	392
Tatiana Ivantýšnová: On the theoretico- methodological aspects of shaping the modern Slavonic nations	402
Alexandra Navrátilová: To the orientation of slavistic study of ethnography and folkloris- tics	413

Mojmír Benža: On the problems of slavistic study in ethnology	421
Soňa Burlasová: From the idea of Slavonic unity toward the comparative slavistic study of folk song in Slovakia	424
Lubica Chorváthová: On the question of slavistic study of customs and its further perspectives	433
Marta Kernátsová: Commemorative ce- lebrations of the dead ancestors as the subject- matter of the historico-comparative research.	435
An abstract from the discussion	438

MATERIALS

Michal Kalfa vský: Itinerant routes of crafts- men journeymen of Slovakia in 19th century as the problems of the study of interethnic relationships	453
Belo Polla: A contribution to the history of ethnography in Slovakia – Anton Ferdinand Intibus	458
To the 150th anniversary of the birth of A. N. Veselovský (Ján Komorovský)	463
Matilda Hayeková: To the origin of some Slovak names of mythological characters	469

REVIEWS

Salute to the life anniversary of PhDr. Milan Leščák, CSc. (Soňa Burlasová)	471
Congratulation to PhDr. Helena Johnová, CSc. (Soňa Švecová)	474
K. V. Čistov is seventy years old (M. A. Rubcova)	476
The meeting of Slovak slavists (Viera Gaš- paríková)	477
Research of proverbs in the Institute for the Lusatian-Sorbian study of the people in Budy- šín (Susanne Hose)	478
The Session of researchers on the fairy-tales in Mölln (Hans-Jörg Uther)	479
Seminar entitled „Forms and changes of the traditional folk elements in urban dress“ (Zuzana Štefániková)	481
Present-day folk art (Alena Plessingerová)	482
Exposition on the history of cooperative agricul- tural farms in Slovakia (Lubica Falfánová)	483

BOOKREVIEWS AND REPORTS

K PROBLEMATIKE SLAVISTICKÉHO BÁDANIA V ETNOGRAFII

MOJMÍR BENŽA

Národopisný ústav SAV, Bratislava

V pozvánke na interdisciplinárne kolokvium sa hovorí, že v rámci príprav na XI. Medzinárodný zjazd slavistov je žiadúce skonfrontovať etnografické i folkloristické úsilie na Slovensku a jeho výsledky s tým, čo sa dosiahlo z hľadiska historicky porovnávacieho štúdia v príbuzných vedných disciplínach. Aby sme mohli naplniť tento cieľ, je v prvom rade potrebné urobiť súvahu vlastných výsledkov. Napriek tomu, že už v r. 1988 v Národopisných aktualitách vyšli od V. Frolca a B. Beneša hodnotiace úvahy o stave slavistického bádania v českej i slovenskej etnografii a folkloristike,¹ pociťoval som potrebu znovu sa vrátiť k tejto téme a k výsledkom, ktoré dosiahla slovenská etnografia na tomto poli v povojnovom období, ktoré sa zvyčajne označuje za obdobie jej profesionálnej existencie. Obraz, ktorý som získal, nie je optimistický a vôbec nedáva šancu sa s niekým konfrontovať.

V r. 1970 vyšiel zborník Slavistika-Národopis,² v ktorom je päť etnografických príspevkov. Paradoxom je, že bol pripravený pre VI. Medzinárodný zjazd slavistov, ktorý sa konal v r. 1968. Jediná knižná práca, ktorá vyšla v tomto období, je „Tradičná svadba u Slovanov“³ od J. Komorovského z r. 1976. Druhá práca, ktorá taktiež vznikla v sedemdesiatych rokoch, myslím tým „Etnografia Slovákov“ ako súčasť veľkolepého projektu „Etnografia Slovanov“, doteraz neuzrela svetlo sveta. Za zvlášť významný počin v slavistických súvislostiach považujem v r. 1969 založenie vedeckého cudzojazyčného periodika Ethnologia slavica J. Podolákom. A to je všetko. Výpočet menšej vedeckej produkcie by tiež nebol príliš dlhý. Napr. v Ethnologii slavice vyšlo 30 odborných štúdií a článkov z pera slovenských etnografov, ale len časť z nich možno považovať za

skutočne slavistické. O nič lepšie to nie je ani v časopise Slovenský národopis.

Vyvstali preto predou mnou hneď naraz dve otázky: čo je príčinou takéhoto stavu a či má vôbec zmysel za tejto situácie začať budovať slavisticky orientovanú etnografiu? Na prvú otázku by sa dalo s určitou dávkou zjednodušenia odpovedať, že slovenská etnografia v sledovanom období v prvom rade riešila svoje národné a územné problémy. Výsledky, ktoré v tomto smere dosiahla, nie sú bezvýznamné. V tomto období vzniklo napr. päť syntetických prác o tradičnej kultúre Slovenska⁴ a Etnografický atlas Slovenska navyše.⁵ Výpočet monografických prác by bol poriadne dlhý. Slovensko sa rovnocenne zaradilo medzi tie krajiny Európy, kde etnografické bádanie malo omnoho staršiu tradíciu profesionálnej existencie, a azda ich aj v niečom predbehlo. Slovenská etnografia obsahovo i odborne dozrela.

Na druhú otázku, či má zmysel začať budovať slavistickú etnografiu na Slovensku, je odpoveď veľmi jednoznačná: má a ešte raz zdôrazňujem, že má. Pokúsim sa vysvetliť, v čom ja vidím zmysel slavistiky pre slovenskú etnografiu. V prvom rade v tom, že prekročí hranice svojho územia a pozrie sa na obraz svojej tradičnej kultúry z nadhľadu a v konfrontácii so susednými krajinami. Som presvedčený, že tento nadhľad pomôže hlbšie pochopiť korene i vývoj vlastnej kultúry a súčasne precíznejšie formulovať svoje vlastné špecifiká i prínos ku kultúre svojho okolia. Samozrejme, že tiež v inom pohľade sa ukážu vplyvy okolia na našu tradičnú kultúru.

Na tomto mieste by som rád pripomenul jeden zásadný metodický prístup, ktorý sa v našej vede nie vždy dodržiava a mal by byť samozrejmy. Aby som mohol objasniť časť, musím poznať celok, aby

som objasnil regionálne, musím v prvom rade poznať národné. Je pravdou, že poznanie sa buduje od jednotlivého k všeobecnému, ale vysvetlenie, interpretácia jednotlivého musí vychádzať zo všeobecného. Teda vo vzťahu k slavistike: aby som mohol dokonalejšie poznať i objasniť vlastnú kultúru, musím ju vidieť z nadhľadu príbuzného i susediaceho okolia, slovanského i neslovanského. Ak by som mal byť dôsledný vo svojich úvahách, potom ani slavistické bádanie bez europeistického pohľadu nemôže plnohodnotne vypovedať o objekte svojho záujmu.

Veľkým impulzom pre slavistické bádanie na Slovensku by podľa mňa malo byť vydanie Etnografického atlasu Slovenska, ktorý sa svojou koncepciou viaže na podobne pripravované atlasy v rámci medzinárodného projektu Etnologických atlasov Európy. V strednej i východnej Európe tak vznikne obrovské územie pokryté veľmi príbuzne koncipovanými etnografickými atlasmi, ktoré v niekoľkých témach priam núkajú problémy na spracovanie. Priznám sa, že práca na etnografickom atlase ma nasmerovala k slavistike.

Ak chceme začať budovať slavistickú etnografiu na Slovensku, musíme si objasniť niektoré teoretické východiská, ktoré majú zásadný význam. V prvom rade je tu filologické a komplexné chápanie slavistiky. Je slavistika veda alebo len časť vedeckého poznania, ku ktorému môžu prispieť všetky spoločenskovedné disciplíny alebo len vyvolené filologické vedy? Čo je objektom a čo predmetom slavisticky orientovaných vied? Je štúdium každého národa hovoriaceho slovanským jazykom súčasne slavistickým bádáním, alebo len za predpokladu riešenia spoločnej slavistickej problematiky? Čo tvorí spoločnú slavistickú problematiku? Zvláštnym problémom ostáva odmietavý postoj Medzinárodného komitétu slavistov akceptovať etnografiu ako samostatnú vedu podieľajúcu sa na slavistickom bádání. Otázok a problémov je viac ako dost.

Odpovedať na vyššie položené otázky by si mal každý, kto je tak ako ja bez slavistického vzdelania a chcel by v tomto smere pracovať. Pokiaľ nebude mať jasno v základných otázkach, výsledky jeho práce sa môžu minúť sledovaného cieľa. Moje úvahy v tomto smere sú vybudované na poznatkoch, ktoré publikoval M. Kudělka v poslednej kapitole svojej práce „O pojetí slavistiky“.⁶ Prihliadam tiež na niektoré názory J. Podoláka, ktoré publikoval v príspevku „Súčasný problémy a úlohy etnografie Slovanov“⁷ a M. Moravcovej „Miesto etnografie v rámci slavistických disciplín“.⁸

Slavistika nie je ani filologická ani komplexná veda. Je to oblasť vedeckého poznania, ku ktorému môžu prispieť všetky spoločenskovedné disciplíny. Objektom slavisticky zameraných vied sú národy hovoriace slovanskými jazykmi. Ich slavinita je založená na dokázanej príbuznosti jazykov a predpokladanej príbuznosti kultúry. Nikdy nebola dokázaná fyzická a psychická príbuznosť či dokonca jednota týchto národov. Predmetom slavistického bádania každej z angažovaných vied je jej vlastný predmet bádania, za predpokladu, že sa rieši spoločná slavistická problematika. V prípade etnografie je predmetom tradičná kultúra všetkých slovanských národov nevyvímajúc vlastného národa. Pokiaľ ide o spoločnú slavistickú problematiku, základným problémom by malo byť potvrdenie alebo popretie jednoty alebo príbuznosti tradičnej kultúry všetkých slovanských národov. Nemalo by ísť len o dokázanie či popretie jednoty, ale tiež o vysvetlenie príčin spoločných i rozdielnych črt. Malo by sa objasniť, čo je špecificky slovanské a čo je špecifické pre jednotlivé slovanské národy. Tu bude potrebný už vyššie spomínaný európsky nadhľad, pretože časť javov bude síce spoločná pre všetky slovanské národy, ale bude spoločná i s ostatnými národmi Európy. Obdobne to bude i v prípade každého jednotlivého slovanského národa. To, čo sa bude z hľadiska slovanského zdať ako špecifické, môže byť v skutočnosti spoločné so susedným neslovanským národom. Takto postavená problematika by sa mala sledovať v priebehu celého historického vývoja, bez obmedzenia sa len na najstaršie alebo najmladšie obdobia. Druhou významnou oblasťou spoločnej slavistickej problematiky, kde môže prispieť i etnografia, je problém etnogenézy slovanských národov. Dôsledný historický prístup, doplnený o porovnávaci prístup, by mal byť metodickým východiskom slavistickej práce.

Záverom by som sa dotkol ešte jednej terminologickej otázky. V. Frtolec i M. Moravcová použili vo svojich úvahách spojenie etnografická slavistika.⁹ Myslím si, že správnejšie by bolo hovoriť o slavistickej etnografii. Potom koľko je vlastne slavistik? Keď je etnografická, bude aj folkloristická, jazykovedná či historická. Slavistika je však len jedna. Obdobne je to aj s etnografiou. Je len jedna, ale môže mať množstvo orientácií.

A pokiaľ ide o odmietavé stanovisko Medzinárodného komitétu slavistov voči etnografii, sú len dve možnosti. Buď váhou výsledkov svojej práce a dôkladne prepracovanou teóriou tento odpor prekonáme alebo vznikne samostatná medzinárodná organizácia slavistov-etnografov.

POZNÁMKY

- 1 FROLEC, V.: K současnému stavu etnografické slavistiky v Československu. *Národop. Akt.*, 25, 1988, č. 1, s. 1–10; BENEŠ, B.: Folkloristika jako součást slavistiky. Vývojové tendence a problematika v české a slovenské vědě. *Národop. Akt.*, 25, 1988, č. 1, s. 11–18.
- 2 Slavistika. *Národopis. Príspevky slovenského národopisu k 6. medzinárodnému zjazdu slavistov v Prahe 1968.* SAV Bratislava 1970, 328 s.
- 3 KOMOROVSKÝ, J.: Tradičná svadba u Slovanov. Univerzita Komenského Bratislava 1976, 308 s.
- 4 Slovenská vlastiveda. 2. zv. SAVU Bratislava, 1943, 462 s.; *Narody mira. Ethnografičeskije očerki. Narody zarubežnoj Jevropy I.* Nauka Moskva, 1964, Čechi i Slovaki; *Československá vlastiveda. Díl III, Lidová kultura.* Orbis, Praha 1968, 777 s.; *Die slowakische Volkskultur.* SAV, Bratislava 1972, 302 s.; Slovensko, *Lud. II. část, Ludová kultura.* Obzor, Bratislava 1975, 1217 s.
- 5 Etnografický atlas Slovenska. Mapové znázornenie vývinu vybraných javov ľudovej kultúry. Slovenská kartografia, Veda, Vydavateľstvo SAV, Bratislava 1990.
- 6 KUDĚLKA, M.: O pojetí slavistiky. Vývoj představ o jejím předmětu a podstatě. *Academia*, Praha 1984, 285 s.
- 7 PODOLÁK, J.: Contemporary Problems and Tasks of Slavonic Ethnology, *Ethnologia Slavica*, 6, 1974, s. 9–16.
- 8 MORAVCOVÁ, M.: Místo etnografie v rámci slavistických disciplín. *Čes. Lid.* 60, 1973, č. 3, s. 129–132.
- 9 Pozri pozn. 1 a 8.

ZUR PROBLEMATIK DER SLAWISTISCHEN FORSCHUNG IN DER ETHNOGRAPHIE

Zusammenfassung

Die slowakische Ethnographie erzielte in der Zeit nach dem zweiten Weltkrieg in der slawistischen Forschung nur sehr geringe Erfolge. Die ist darauf zurückzuführen, daß sie in diesem Zeitraum in erster Reihe ihre eigenen, mit dem Studium der traditionellen Kultur in der Slowakei verbundenen Probleme lösen mußte. Ein wichtiger Impuls für die slawistische Forschung in der Slowakei sollte die Edition des Ethnographisches Atlases der Slowakei sein. In Mittel- und Osteuropa wird

auf diese Weise ein ausgedehntes Territorium geschaffen, das von ähnlich konzipierten Atlassen bedeckt sein wird, die bei manchen Themen bestimmte Probleme zum Vergleichen geradezu anbieten. Der Aufbau des slawistischen Studiums hängt mit der Notwendigkeit zusammen, sich über einige grundsätzliche theoretische Ausgangspunkte klar zu werden, die die eigentliche Slawistik, ihre Problematik und das Objekt der slawistischen Ethnographie präzisieren.

Slovenský národopis

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej akadémie vied

Ročník 38, 1990, číslo 3

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied

Hlavná redaktorka
Čl. kor. SAV BOŽENA FILOVÁ

Výkonná redaktorka
PhDr. ZORA VANOVIČOVÁ

Typografia: *Eva Kovačevičová-Fudala*

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc., PhDr. Soňa Burlasová, DrSc., prof. Václav Frolec, CSc., PhDr. Viera Gašparíková, CSc., doc. PhDr. Emília Horváthová, CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová, CSc., PhDr. Igor Krištek, CSc., PhDr. Milan Leščák, CSc., prof. Ján Michálek, CSc., PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc. PhDr. Štefan Mruškovič, CSc., PhDr. Viera Nosáľová, CSc., prof. Antonín Robek, DrSc., PhDr. Peter Slavkovský, CSc., PhDr. Viera Urbancová, CSc.

Redakcia: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12
Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného povstania, št. p., Martin

Registr. zn. F 7091

Jednotlivé číslo Kčs 26,-; celoročné predplatné Kčs 104,-

Rozširuje, objednávky a predplatné prijíma PNS – ÚED, Bratislava, ale aj každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS – Ústredná expedícia a dovoz tlače, nám. Slobody 6, 884 19 Bratislava

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1990

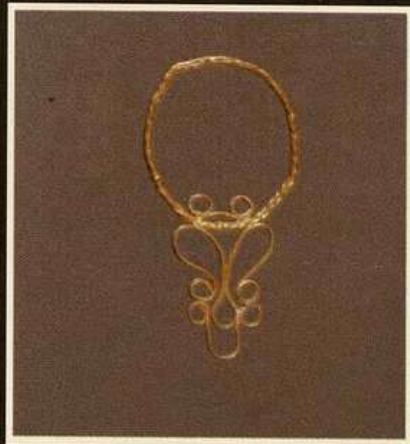
СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ
Журнал Института этнографии Словацкой Академии Наук
Год издания 38, 1990, № 3
Издается четыре раза в год
«ВЕДА», издательство Словацкой Академии Наук
Редакторы Д-р Божена Филова и Д-р Зора Вановичова
Адрес редакции: 813 64 Братислава, Лениново нам. 12

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE
Zeitschrift des Ethnographischen Institutes der Slowakischen Akademie der Wissenschaften
Jahrgang 38, 1990, Nr. 3 Erscheint viermal im Jahre
Herausgegeben vom VEDA, Verlag der Slowakischen Akademie der Wissenschaften
Redakteure PhDr. Božena Filová und PhDr. Zora Vanovičová
Redaktion: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12

SLOVAK ETHNOGRAPHY
Journal of the Ethnographic Institute of the Slovak Academy of Sciences
Volume 38, 1990, No. 3
Published quarterly by VEDA, the Publishing House of the Slovak Academy of Sciences
Managing Editors PhDr. Božena Filová and PhDr. Zora Vanovičová
Editor: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE
Revue de l'Institut d'Ethnographie de l'Académie slovaque des sciences
Année 38, 1990, No. 3
Paraît quatre fois par an. Editions de VEDA, maison d'édition de l'Académie slovaque des sciences
Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et PhDr. Zora Vanovičová
Rédaction: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12

Distributed in the socialist countries by SLOVART Ltd., Leningradská 11, Bratislava, Czechoslovakia, Distributed in West Germany and West Berlin by KUBON UND SAGNER, D-8000 München 34, Postfach 68, Bundesrepublik Deutschland. For all other countries, distribution rights are held by JOHN BENJAMINS B. V., Periodical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA Amsterdam HOLLAND

Index 49 616
Cena Kčs 26,—